

Diversitat de **BiDes**

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

Biblioteca i ciutadania: nous espais i recursos per als serveis bibliotecaris

Núria del Campo, directora biblioteca Torras i Bages de Vilafranca del Penedès i

Montse Julià, directora de la biblioteca Jaume Vila i Pascual (Gelida)

Membres de la Comissió Tècnica “Pla de biblioteques i de lectura pública de Vilafranca del Penedès”.

RESUM

La biblioteca pública i comarcal Torras i Bages de Vilafranca del Penedès (40.000hab.), amb més de vuitanta anys d'història, és un referent ciutadà constituït generació rere generació. Per a dissenyar el futur de les biblioteques al municipi s'ha volgut incloure una mirada conjunta amb la participació de la ciutadania. Es posa èmfasi en el desenvolupament i en les conclusions de la jornada participativa que forma part del *Pla de Biblioteques i de Lectura Pública de Vilafranca del Penedès*.

RESUMEN

La biblioteca pública y comarcal Torras i Bages de Vilafranca del Penedès (40.000hab.), con más de ochenta años de historia, es un referente ciudadano constituido de generación tras generación. Para diseñar el futuro de las bibliotecas en el municipio se ha incluido una mirada conjunta con la participación ciudadana. Se pone énfasis en el desarrollo y en las conclusiones de la jornada participativa que forma parte del *Plan de Bibliotecas y de Lectura Pública de Vilafranca del Penedès*.

ABSTRACT

The public and county library Torras i Bages of Vilafranca del Penedès (40,000 inhabitants), with more than eighty years of history, is a citizen referent constituted generation after generation. To design the future of the libraries to the municipality has wanted include a conjoint look with the participation of the citizenship. It puts emphasis in the development and in the conclusions of the participatory day that forms part of the Plan of Libraries and of Public Reading of Vilafranca of the Penedès.

Introducció

Aquest document se centra en la nostra experiència com a integrants de la comissió tècnica encarregada de la redacció del *Pla de Biblioteques i de Lectura Pública de Vilafranca del Penedès* (PBLPV) i de l'organització de la Jornada participativa que se'n va derivar d'aquest Pla.

En primer lloc volem posar en relleu que ha estat significatiu per a nosaltres la participació en la seva redacció, ja que suposa sortir professionalment del nostre dia a

dia. Haver d'explicar als altres com veiem la biblioteca avui el considerem un aspecte molt necessari.

En segon lloc pensem que és interessant explicar en què ha consistit la nostra aportació en aquests mesos de treball. Ens referim d'una part l'elaboració del document, recollint i facilitant algunes dades actuals sobre la biblioteca: espais, visitants, activitats, etc.

David Cerezuela, coordinador del Pla de biblioteques i de lectura, amb Núria del Campo, Montse Julià i Àngel Hom, tècnic de Cultura de l'Ajuntament de Vilafranca, durant la jornada participativa.

Estàvem convençudes que aquesta part resultava significativa però que alhora també resultava important transmetre la nostra visió sobre el present i futur de la biblioteca pública. Amb aquesta finalitat es van oferir uns àmbits i/o apartats que podien explicar-la: Biblioteca i entorn; la Memòria local; Espai obert a l'educació i a l'aprenentatge, Centre promoció de la lectura i en la Cohesió i la participació ciutadana.

En tercer lloc volem destacar la jornadaparticipativa que es va realitzar amb motiu de la redacció del pla. En aquesta jornada hi vam ser presents activament, es van establir uns grups de treball i es va preguntar sobre diversos aspectes de la biblioteca, i les conclusions a les quals es van arribar són les que us exposem al document.

Per últim us volem oferir unes consideracions finals, de com veiem a nivell professional el desenvolupament del *Pla de biblioteques i de lectura pública* de Vilafranca del Penedès.

1. Vilafranca del Penedès i la biblioteca pública

La biblioteca pública i comarcal Torras i Bages de Vilafranca del Penedès (40.000hab.), amb més de 80 anys d'història, és un servei municipal que és gestionat pel Servei de Cultura de l'Ajuntament de Vilafranca i rep el suport de la Gerència de Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona, formant part de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la província de Barcelona.

Actualment, a més de ser la biblioteca pública municipal de Vilafranca, actua com a biblioteca comarcal de l'Alt Penedès i també com a cap de zona de l'Alt Penedès i el Garraf, donant suport a 2 bibliobusos i 12 biblioteques de les poblacions de: Sant Sadurní d'Anoia, Sant Pere de Riudebitlles, Santa Margarida i els Monjos, Sant Quintí de Mediona, Gelida, Cubelles, Sitges, Sant Pere de Ribes i Vilanova i la Geltrú.

Té com a missió ser un espai cultural públic de proximitat, on tots els ciutadans i ciutadanes de Vilafranca i de la comarca puguin trobar serveis de qualitat per a cobrir les necessitats d'informació, de lectura, de formació i d'accés a la cultura, tot ajudant al desenvolupament de les persones i a la seva inclusió dins la societat. Esdevé un espai de relació i d'intercanvi, obert a la participació ciutadana, amb la finalitat de promoure un major arrelament i coneixença de l'entorn.

Segons indica l'informe "*Situació i anàlisi de necessitats de servei bibliotecari de Vilafranca del Penedès*" redactat el 22 de març de 2016 per la Gerència de Serveis de Biblioteques de l'Àrea de Cultura, Educació i Esports de la Diputació de Barcelona, Vilafranca del Penedès no s'adequa a les recomanacions i els estàndards fixats per la Llei 4/1993 i pel Mapa de Lectura Pública.

L'informe expressa aquesta situació i planteja una possible resposta ampliant la superfície al redós de l'emplaçament actual. "*La situació bibliotecària actual queda lluny del que estableix el Mapa i els Estàndards de Biblioteca Pública de Catalunya. L'ampliació de la Biblioteca plantejada per l'Ajuntament en el seu emplaçament actual ha de permetre millorar la seva oferta de serveis, modernitzant-la i adaptant-la a les noves necessitats dels vilafranquins i veïns de la comarca*".

Val a dir que actualment no només es posa l'accent en la superfície sinó en la tipologia d'espais per oferir uns serveis que conformaran la biblioteca del futur i que ja no passen tant per augmentar sistemàticament i únicament la superfície destinada a posar el fons documental al servei de la usuària i de l'usuari. Avui en dia, la biblioteca necessita una nova tipologia d'espais per a una nova tipologia de serveis.

2. Biblioteca i ciutadania: nous espais i recursos

Actualment ens trobem en un moment de canvis profunds en molts àmbits de la nostra societat i les biblioteques no queden pas al marge. Segurament la rellevància de la biblioteca ve donada principalment per la seva utilitat social. Pel que fa a la seva valoració, també a Vilafranca, disposem de dades quantitatives de tot tipus que en permeten una anàlisi estadística i d'indicadors molt exhaustiva (visitants per tipus d'usuari, quins materials es presten, nombre de participants, nombre d'activitats, etc.).

Vilafranca del Penedès segons els paràmetres actuals hauria de poder ampliar la biblioteca actual de 800m², i necessitaria poder disposar de una biblioteca comarcal de 2200m² i una de proximitat de 700m² que s'haurien d'ubicar segons la rellevància urbana.

En canvi pel que fa als aspectes més intangibles i/o qualitius, i que de moment no es recullen, fa que ens resulti difícil posar-les en relleu en relació als beneficis que comporten de manera clara i entenedora, això també vol dir avançar en l'accessibilitat. Sens dubte la biblioteca ha de poder presentar-se amb dades que destaquin la seva contribució al benestar de les persones i la seva implicació en els àmbits de millora social de la ciutadania.¹

Malgrat aquesta consideració i aprofitant la mirada d'Inés Garriga, consultora en informació, que assenyala que les biblioteques es troben en una posició de canvi i també molt privilegiada. L'autora assenyala que mentre les escoles i les universitats han de replantejar-se com donar les classes, com fer recerca i generar nou coneixement, les biblioteques, han de continuar essent espais de coneixement de proximitat on els ciutadans puguin, a més a més experimentar-lo. Afegeix també que les biblioteques del futur han d'estar més a prop dels laboratoris ciutadans que dels museus en sentit estricte, on la divulgació cedeix protagonisme al co-crear, en

¹"52 mirades, més enllà de l'Any de les biblioteques", Ítem. Col·legi de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, núm.59(2015), p.19-20

dissenyar, en provar, a la participació. Per tancar amb paraules seves: les biblioteques són la xarxa d'equipaments culturals de proximitat públics més importants del país.²

Per tant, les biblioteques, com a organitzacions que volen continuar tenint un pes important en la vida social i cultural dels nostres ciutadans, es veuen obligades a redefinir les seves funcions i a dissenyar nous serveis. Hem de veure-les com a agents de desenvolupament social i econòmic, ja que fomenten la inclusió i la cohesió social, han d'anar més enllà del paper de facilitadores del coneixement que, fins fa poc, se'ls hi havia atorgat de manera gairebé exclusiva. Es necessiten per tant, noves maneres fer i que passen per la creativitat i flexibilitat d'aquestes organitzacions, i per la cooperació i col·laboració amb els agents territorials més pròxims, en un moment en què contràriament al que apuntem els recursos són més escassos.

Aquesta manca de recursos, tant en l'àmbit privat com en el públic, és precisament el que obliga a les biblioteques públiques a una part liderar projectes que, actualment, només elles tenen la capacitat i el deure de dur a terme. La participació i la implicació ciutadana en la gestió i el funcionament dels serveis públics serà cada cop major, i les biblioteques públiques s'hauran d'adaptar a aquesta nova realitat. Un altre factor a tenir en compte és la tendència que els usuaris demanen més protagonisme i que quan van a la biblioteca que el seu ús esdevingui una experiència vivencial, per exemple explorant l'àmbit emocional.

2.1. El Pla de Biblioteques i de lectura pública

L'origen d'aquesta iniciativa es troba a finals del 2015, quan l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès va agafar el compromís d'elaborar un Pla de Biblioteques i de Lectura Pública, que havia de contemplar un procés de participació ciutadana (amb la celebració d'una jornada participativa) i la constitució d'una comissió de seguiment pel seu compliment. Al llarg del 2016 es va constituir la Comissió Tècnica per a elaborar el Pla, amb el suport i assessorament de la Gerència de Serveis de Biblioteques, i és el 2017 quan es posa a disposició de la ciutadania el primer document on es fa un estudi i diagnòstic del servei bibliotecari al municipi centrat en tres àmbits: biblioteca pública, educació i foment de la lectura.

A la comissió tècnica han participat persones vinculades a l'àmbit tècnic i bibliotecari, però també vinculades al polític, el cultural i l'educatiu.

Ens referim al Cap del Servei de Cultura de l'Ajuntament de Vilafranca i a un professional extern, amb experiència en aquest tipus de documents, designat per la Diputació de Barcelona i actuant com a coordinador. Aquest professional, a més, va ser el redactor dels Plans d'Acció Cultural de Vilafranca del Penedès (anys 2000 i 2014) i aquest fet afavoria el coneixement del municipi i de la seva realitat cultural. En l'àmbit professional i bibliotecari van participar la directora de la biblioteca Torras i Bages i una bibliotecària directora designada per part del Consell Comarcal de l'Alt Penedès. També van estar presents el regidor de cultura (PDeCat) com a president de la comissió i un representant de cada partit polític amb representació al Ple Municipal:

²Bertran, Laura (coord). 100 Anys de biblioteques: i ara què?, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 2016

ERC, Vilafranca en Comú, PP i CUP. En l'àmbit educatiu va participar una persona designada pels serveis educatius de l'Alt Penedès (Centre de Recursos Pedagògics).

La comissió ha funcionat amb un sistema de reunions per anar avançant en la recollida de dades i consensuar un document final.

Els objectius que es van plantejar mentre s'anava elaborant el document van ser els següents:

- Decidir la necessitat d'espais bibliotecaris genèrics i específics per a la ciutat de Vilafranca.
- Aconseguir la interacció dels agents implicats per dissenyar un pla ampli, divers i participat on el sector i la ciutadania se'l senti seu i s'impliqui en el seu desenvolupament i posada en marxa.
- Implicar tota la comunitat (ajuntament, associacions, empreses, persones, ...) en la realització i el desenvolupament del Pla.
- Aconseguir la transversalitat de les propostes amb aquells serveis municipals implicats (el conjunt dels serveis culturals, educació, joventut, afers socials, infància, gent gran, igualtat de gènere, turisme, etc.).
- Aconseguir que la Biblioteca sigui un espai de referència i exerceixi un lideratge com a espai lector i dinamitzador en el foment de la lectura.
- Aconseguir la cooperació i coordinació entre tots els agents a l'hora de fomentar la lectura.
- Identificar i analitzar la realitat de la lectura (a la biblioteca i fora) a Vilafranca del Penedès.
- Molt particularment, implicar al sector educatiu en el procés de foment de la lectura.

En tot moment es va tenir clar que calia implicar a la ciutadania, tant en la conscienciació de poder disposar de nous espais, com reforçar la capacitat de lideratge de la biblioteca en l'àmbit social, cultural i l'educatiu.

A mesura que avançàvem en la redacció del Pla, i de resultes de moltes converses que es produïen en el si de la comissió, vam adonar-nos que calia oferir una definició de la biblioteca que reflectís els canvis als quals ha estat sotmesa i que ressenyàvem en l'apartat anterior. Aquesta imatge de vegades s'allunyadels seus rols més clàssics i que d'altra part són els que més coneix la ciutadania. Us avancem que quan vam realitzar la jornada participativa se'ns van confirmar part d'aquestes premisses.

2.2. La jornada participativa

La jornada participativa es va desenvolupar durant tot un matí de dissabte (27 de maig de 2017). Aquesta jornada era oberta de forma que tothom qui volia s'hi podia inscriure de forma prèvia a través dels Serveis de Cultura de l'ajuntament. Des d'aquest servei es va treballar amb un llistat previ de possibles participants. En aquest sentit va ser un èxit, hi van participar una quarantena de vilafranquins/es tan vinculats/des a les activitats de la biblioteca i d'altres de l'àmbit social, cultural i educatiu. També hi havia el personal de l'equip de la biblioteca. Es va comptar amb la

participació de: editors, escriptors, mestres, professors/res, narradores, historiadors, museòlegs, llibreteres/eres, bibliotecaris/àries, tècnics de cultura, polítics i persones vinculades a la biblioteca i a les entitats del municipi i de la comarca.

Us volíem explicar com es va desenvolupar sobretot en quins àmbits es van treballar i perquè. Aquests cinc àmbits d'una part inclouen unes premisses de definició sobre la biblioteca pública, i d'altra els àmbits fan configurar els espais i/o grups de treball de la sessió de la jornada participativa.

Grups de treball per àmbits a la jornada participativa

A cada grup se'ls va facilitar unes preguntes que es van elaborar prèviament des de la comissió del pla. Aquestes es van traslladar als participants en cadascun dels grups de treball. En cada apartat us les fem arribar de forma resumida.

Tothom va poder escollir el grup i/o àmbit que volia treballar. Cada grup es va reunir en una aula on poder treballar durant una sessió de dues hores. En acabar es va fer una reunió conjunta de tots els participants i es van elaborar les conclusions de cada grup. Cada grup va comptar amb un coordinador.

Finalment us oferim les conclusions i respostes obtingudes i que es troben recollides en el document del pla.

2.2.1. ÀMBIT: Biblioteca i entorn

- a) La biblioteca, ha de facilitar l'accés universal a la informació i al coneixement però també a la generació de continguts.
- b) Com a espai públic que és, ha de buscar capitalitzar els actius d'una comunitat esdevenint-ne un agent urbà de tipus pro positiu on poder construir la comunitat. Podem dir que el conjunt de beneficis socials que poden aportar es pot fer d'acord a una doble perspectiva: els beneficis en l'individu, pel que fa a

les habilitats i els coneixements. D'altra part els beneficis en la comunitat, ens referim a la transformació de la realitat i les dinàmiques socials.

- c) Un altre aspecte és com a equipaments municipals considerar-les com a espais públics de qualitat. Per aquest motiu, els equipaments bibliotecaris, i així ho recull l'IFLA, han d'estar dissenyats i construïts per afavorir les relacions socials i culturals, han de ser espais que afavoreixin la trobada i un lloc on reunir-se, un espai de relacions informals amb altres membres de la comunitat i d'experiències socials positives. En primer lloc per l'accessibilitat, tant pel que fa a la seva ubicació en llocs concorreguts, centrals i transitables, com per com accedir-hi és dir pel que fa a l'absència de barreres arquitectòniques per facilitar l'accés de tots els col·lectius. En segon lloc que en permetin un ús confortable, creant espais transparents i amplis aptes per poder-s'hi estar. En tercer lloc que puguin diversificar-se segons els canvis i les noves necessitats, amb un mobiliari flexible i mòbil. En definitiva que invitin a entrar-hi i resultin atractius per la ciutadania.³
- d) Hem de comptar que les biblioteques són a més formadores de l'esfera privada i íntima, pel que suposen d'experiències per individu. El que suposa la creació d'un espai urbà propi, i també de desenvolupament personal així com d'altres formes urbanes que li atorguen altres valors als tradicionals.

Font: Huysmans, F. i Oomes, M., 2012. Measuring the public library's societal value: a methodological research program.

Àmbits d'impacte social de les biblioteques públiques segons l'estudi de la Diputació de Barcelona

En amb dos casos individu/comunitat podem parlar de quatre àmbits d'impacte social de les biblioteques públiques: el cultural (foment de l'hàbit de la competència lectora i accés universal al coneixement, la preservació i difusió de la memòria de la cultura local i el progrés cultural i artístic local); el social (inclusió social, inclusió de persones amb discapacitat, la diversitat cultural, la cohesió social i la revitalització de l'espai públic); l'econòmic (foment de la inclusió laboral i foment de l'economia local) i l'educatiu i informatiu (l'alfabetització informacional, la inclusió digital i la creació de societats més i millor informades).

³"Estimar el valor social generat per les biblioteques públiques: principals beneficis socials identificats" a "El valor social de les biblioteques de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona. Direcció d'Estudis i Prospectiva Gerència de Serveis de Biblioteques, maig (2013)

Grups de treball per àmbits a la jornada participativa

- e) A través de nous enfocaments culturals dins i fora del país, es presenten com un dels punts de referència ciutadana. Alguns exemples com el *placemaking*, amb un plantejament participatiu que pregunta el què pensen les persones que viuen i treballen en un espai públic. Els *markersplaces*, volem anotar que el Manifest de la UNESCO ja reconeix el paper de les biblioteques en oferir possibilitats per a un desenvolupament personal creatiu, ubicats dins de la biblioteca, els usuaris poden desenvolupar tot tipus de continguts i posar-los a disposició de la comunitat per al seu consum. Aquests tipus d'espais fomenten la creació, la investigació, l'experimentació, l'art, la ciència, la tecnologia, moltes vegades a través del joc i de l'exploració de l'aprenentatge informal, lloc d'intercanvi d'eines i coneixement, tot requerint un escàs ús de tant de recursos econòmics com materials o tecnològics.

Grup de treball sobre el primer àmbit destinat a la biblioteca i l'entorn

Segons els supòsits anteriors, es van debatre les qüestions següents:

Model biblioteca. Segons la teva experiència quins aspectes destacades de la biblioteca de Vilafranca? Quin ordre d'importància li atorgueu com a servei públic? Penseu que es coneix i/o es valora prou aquest servei? Quina informació considereu que pot oferir la biblioteca en els webs, blocs...que hi buscaríeu?

Espais de la biblioteca. En una societat canviant, es pot dissenyar una biblioteca que es pugui adaptar a aquests canvis? Com podrien incrementar l'ús de la biblioteca? Com pensem que haurien de ser els espais de les biblioteques... Pensats per estar-s'hi sol, en grup, família, amics... molta estona, poca, préstec de llibres, escoltar música, veure una pel·lícula, etc. I l'espai virtual?

Àmbit "Biblioteca i entorn" a la jornada participativa

La biblioteca és un equipament que manté una relació de treball amb altres espais culturals de la ciutat: teatres, museu, espais expositius, Convent de Sant Francesc, etc.

La biblioteca també manté relacions amb els programes culturals de la ciutat que no passen pels equipaments físics: Festa Major, cicle festiu, festivals, fires, etc.

La biblioteca estableix espais de diàleg amb altres sectors, equipaments i programes d'acció no culturals de Vilafranca: turisme, educació, joventut, sectors socials, etc.

La biblioteca ha de relacionar-se també amb el moviment associatiu i el teixit empresarial i les seves accions.

Finalment la biblioteca també es relaciona amb l'espai urbà de la ciutat: places carrers, etc.

Per tant cal:

- Estrènyer els vincles amb tots aquests agents. La biblioteca és un espai que, passi el passí a la ciutat, sempre té un paper a jugar.
- Que la biblioteca ofereixi documentació, professionals expert/es, criteri de recerca, metodologia de treball, espais de treball, etc.
- De la mateixa manera que la biblioteca contribueix a la funció social dels altres agents, els ha d'empènyer a donar suport a la lectura i les altres funcions que duu a terme una biblioteca.

Espai urbà. Sobre una altra biblioteca a Vilafranca. Ho creieu necessari? On i en quin barri la ubicaríeu?

Diàleg de la biblioteca amb els sectors de la cultura Creieu necessàries accions conjuntes respecte a la cultura que tinguin en compte la biblioteca? Per exemple? Fins a quin punt es vol i es pot cooperar? En què és més factible i en què no tant? I la lectura. Es fomenta prou la lectura des dels diversos àmbits culturals? Si pensem en accions conjuntes, la biblioteca quin tipus de propostes culturals ha de liderar?

2.2.2. ÀMBIT: Biblioteca i la memòria local

- a) La biblioteca pública ha de ser una institució bàsica en la comunitat local pel que fa a la recopilació, la preservació i la promoció de la cultura local en tota la seva diversitat. La biblioteca ofereix informació del municipi, del barri, la ciutat, etc. en tot el que afecta el ciutadà tant en la seva vida quotidiana com els seus interessos.
- b) Les biblioteques, juntament amb els arxius històrics, han de ser el dipòsit de la memòria local i tenen el deure de conservar-la i, alhora, difondre-la entre la ciutadania.
- c) Això es pot aconseguir de maneres diverses; per exemple, per mitjà del manteniment de col·leccions d'història local, la divulgació mitjançant exposicions, sessions de narració de contes, publicacions de temes

d'interès local, edició de continguts a la Wikipedia i el desenvolupament de programes interactius i virtuals sobre qüestions locals. En els llocs on la tradició oral sigui un mètode important de comunicació, la biblioteca pública ha de promoure'n el manteniment i desenvolupament.

Grup de treball sobre el segon àmbit destinat a biblioteca i memòria local

Memòria local. Què engloba el concepte de “memòria” local? Què hauria de guardar la biblioteca? Perquè és útil de què ho guardi? Com t'imagines que es poden crear complicitats amb altres agents? Com fem accessible, entenedora, útil y pròxima aquesta memòria local a les persones expertes i a la ciutadania?

Generació de continguts. Cal preveure l'organització, la funcionalitat, la recerca, la conservació i la divulgació de la documentació. Com treballem la memòria oral, immaterial o intangible? Hi ha temes més propis de Vilafranca: Festa Major, castellers, viticultura, ...? Quins altres? Què hi pot fer específicament la biblioteca

Àmbit “Biblioteca i memòria local” a la jornada participativa

La biblioteca és un equipament que interactua amb altres espais amb responsabilitats compartides: arxiu, museu, Institut d'Estudis Penedesencs, ..., cadascú a la seva escala.

La biblioteca representa, com a primer pas, l'espai més accessible a la documentació històrica.

Per tant cal:

- Fer el primer pas cap a la sensibilització de la ciutadania i conceptualització sobre la seva memòria local.
- Definir amb els altres agents quin ha de ser el seu paper en la gestió de la memòria local, creant, entre d'altres, una comissió de memòria local.
- Definir uns nivells d'accessibilitat a la documentació, anant d'un accés més restringit a les persones expertes a un model més obert al conjunt de la ciutadania.
- Definir millor la composició, organització, funcionalitat, i divulgació del fons local.
- Cal establir un sistema de gestió general del fons local conjuntament amb l'Arxiu, el Vinseum, l'IEP, etc.
- Difondre millor la memòria local, amb maletes pedagògiques específiques, activitats públiques, etc.
- Digitalitzar el fons local per fer-lo més accessible.
- Redefinir la disposició en les sales del fons local.

2.2.3. ÀMBIT: Biblioteca com a espai obert a l'educació i a l'aprenentatge

- a) Facilitar l'aprenentatge és una de les altres missions que se li encomanen a la biblioteca pública. En aquest punt esdevenen part en el procés d'adquirir coneixement i que implica també el seu paper de ser mediadores i facilitadores de la informació al llarg de tota la vida de les persones. És dir considerant la

- formació de la persona com una part essencial del propòsit educatiu i promovent la curiositat per aprendre.
- b) Les biblioteques en tant que procuren el coneixement, que inclou la informació, la comprensió, les competències, els valors i les actituds adquirides amb l'aprenentatge, són espais generadors d'aprenentatge formal i informal, en els moments de la vida i en diferents situacions i contextos. Són des d'aquesta perspectiva també espais educadors.⁴
 - c) L'alfabetització informacional (ALFIN) és un dret bàsic de la societat de la informació que es porta a terme a les biblioteques. És a dir saber oferint programes, activitats, etc. que donin eines i competències per saber quan necessitem informació i per què. La capacitat per avaluar-la, i la seva utilització (aprendre a aprendre) sobretot provocades per l'allau d'Internet. També s'orienta cap a reduir les diferències produïdes per l'esclatxa digital. El bibliotecari/ària esdevindria un "ajudador" en el procés d'adquirir coneixement. Esdevindria un excel·lent suport en l'educació permanent i en oferir els recursos necessaris per a l'autoaprenentatge (per exemple d'idiomes) i la formació no presencial.
 - d) Pel que fa a altres alfabetitzacions (en anglès *literacy*, fa referència a les habilitats clàssiques i o tradicionals de llegir, escriure, i realitzar operacions i càlculs numèrics) hauria d'ocupar-se dels col·lectius més vulnerables (per exemple utilitzant la Lectura Fàcil); amb projectes socioeducatius que facin front a les desigualtats de les necessitats sorgides d'estudiants desafavorits pel sistema educatiu, per l'abandonament escolar i per persones en situació d'atur (sobretot el de llarga durada). La relació entre la biblioteca, la lectura i el món educatiu ve de lluny. Cal, però afinar fins a quin punt la biblioteca serveix per anar-hi a fer deures i/o s estudiar, o bé juga un paper educatiu per ella mateixa.

Grup de treball sobre el tercer àmbit destinat a la biblioteca com a espai obert a l'educació i a l'aprenentatge

Biblioteca pública com a espai educatiu. Les biblioteques poden educar a la societat? En quins aspectes poden incidir? En quin moment de la vida de les persones incideix?

Centres educatius. Perquè és necessari que la biblioteca pública es relacioni amb els centres educatius? Com ha de ser aquesta relació? Què pot oferir la biblioteca pública a les escoles? Quines figures del món de l'educació (mestres, tutor/es, caps d'estudi, ...). Poden fer de nexa amb la biblioteca pública? I amb els altres espais educatius (escoles d'adults, aules d'extensió universitària, ...)?

Biblioteques escolars. Les escoles que disposen de biblioteques escolars que ofereixen diferent a la biblioteca pública? O fan el mateix?

⁴Repensar l'educació. Vers un bé comú mundial?. Barcelona: Centre Unesco de Catalunya i Fundació Jaume Bofill, 2015

Infants i joves. Com incideixen les biblioteques en l'educació dels infants? I amb els infants més vulnerables? Quin paper educatiu juga biblioteca directament amb les famílies? Respecte a les dues aules d'estudi, reforcen i/o debiliten el paper de la biblioteca pública? Com encaixen amb l'aprenentatge dels joves? Quines propostes formatives s'haurien d'ampliar?

Àmbit “Biblioteca com a espai obert a l'aprenentatge” a la jornada participativa

La biblioteca és una eina al servei de les escoles.

La biblioteca és un espai educatiu en ell mateix.

La biblioteca és una eina de formació de continguts i instruments.

La biblioteca s'adreça a públics molt diferents (edats, col·lectius específics, formació d'adults).

Per tant caldria:

- Enfortir els vincles entre la biblioteca pública i l'escola a través de professorat, tutor/es, caps d'estudi o AMPAs.
- Formació específica del personal per treballar amb els diferents públics.
- Saber treballar a la mateixa biblioteca però també en altres espais de la ciutat.
- Treballar amb les biblioteques escolars i les aules escolars (donant suport en els treballs de recerca i altres moments, però també amb les maletes pedagògiques).
- Treballar amb les aules d'extensió universitària.
- Incidir en la formació de mestres en la lectura i altres vinculats a la biblioteca.
- Fomentar la formació de mares i pares perquè llegeixin a filles i fills.
- Fomentar l'aprenentatge de l'escriptura.

2.2.4. ÀMBIT. Biblioteca com a centre de promoció de la lectura

- a) Llegir com a fet individual estimula la sensibilitat i l'intel·lecte, el pensament abstracte i l'esperit crític. La biblioteca pública pot ser una porta oberta també al desig de pensar, la curiositat, l'exigència poètica, la necessitat de relat i de fantasia que té a veure amb la curiositat i la creació en qualsevol àmbit, també es relaciona a la construcció de nosaltres mateixos i com apuntàvem en la seva definició incideix en els drets culturals.
- b) La biblioteca pot esdevenir també una metàfora, com si es tractés d'una *caixa màgica*, que arrela dins teu a través dels llibres. Aquests serien petits arbres que arrelen i ens ajuden a créixer com a persones, fomentant la idea de créixer llegint. El compromís amb els infants és essencial per a nosaltres, és important comptar amb la prescripció i la implicació de les famílies de ben petits.⁵
- c) La lectura (en tot tipus de suports i formats), actua també en l'esfera comuna altrament com les biblioteques. Han de ser una porta oberta a la lectura de

⁵ Vegeu “La Caixa màgica” curmetratge sobre la biblioteca de Can Butjosa de Parets del Vallès

textos i imatges, hi tindran cabuda altres llenguatges com el visual (àlbums il·lustrats, còmics, els laboratoris de lletres i imatges, els treballs manuals, l'autoedició de llibres, etc.) i les arts en general: la música, el teatre, el cinema i la fotografia.

- d) Com a centre de promoció de lectura realitza un treball tècnic i professionalitzat vers el foment de l'hàbit i les competències lectores nombroses activitats i propostes. Aquest darrer aspecte ens permet utilitzar infinites estratègies; de forma individual (clubs de lectura, tertúlies amb escriptors, presentacions de llibres, l'apadrinament lector, voluntariat de lectura). També d'altres formes com els recitals de música, la poesia, les trobades, les revetlles, les lectures dramatitzades, les rutes literàries (entorn la vida d'un escriptor, o d'un llibre), la narració d'històries i la lectura en veu alta, blocs temàtics, les xarxes socials com el facebook, twitter, entre d'altres.
- e) Per tot el seu bagatge en els aspectes anotats, cal que lideri les polítiques locals de lectura pública, com a membre integrant del sistema nacional, de comú acord a l'administració pública de la qual depèn. En primer lloc ens referim a la coordinació i assessorament professional i tècnic de les biblioteques del municipi, com les escolars, les dels centres educatius, les sales d'estudi, etc. En segon lloc ha de fomentar la participació del nombre més gran d'agents possible, creant espais de reflexió compartits amb altres professionals que participen del circuit del llibre: mestres, educadors, narradors/res, editors, llibreters, escriptors, il·lustradors, etc. i per últim mitjançant un pla de treball que li permeti dissenyar i programar propostes acurades i sostenibles. És en el marc de la creació i dotació d'un Pla de lectura municipal que sigui el paraigua que hi doni cabuda.

Participants a la cloenda de la jornada

Grup de treball sobre el quart àmbit destinat a la biblioteca com a centre de promoció de la lectura

Sobre la lectura. Val la pena identificar aquestes accions ciutadanes sobre el foment de la lectura i veure quin paper tenen en el Pla de biblioteques i de lectura pública. Creiem que falten aspectes/propostes/activitats de promoció lectora que ara ningú fa?

Foment de la lectura. Valorem els programes actuals de foment de la lectura i al seva efectivitat. Valorem les campanyes de promoció de lectura.

Quin paper juguen els agents socials (professionals i voluntaris) en la promoció de la lectura? Quin vincle existeix i hauria d'existir entre ells?

Finalment: com podem millorar el foment de la lectura perquè arribi a nous públics actualment no lectors?

Àmbit “Biblioteca com a centre de promoció de la lectura” a la jornada participativa

El foment de la lectura és funció de la biblioteca, de les activitats que es fan dins i fora de la biblioteca i de les activitats que realitzen altres agents de Vilafranca, en els seus espais o en el conjunt de la vila.

Per tant caldria:

- Estudiar i conèixer molt bé les motivacions dels diferents públics per llegir o no fer-ho.
- Identificar quines són les accions que promouen la lectura més enllà de les propostes més formals i conegudes.
- Identificar quins són els espais més adients per promoure la lectura.
- Enfortir els programes d'activitats de foment de la lectura: festival literari, itineraris, clubs de lectura, fires de llibres, lectura a domicili, nous formats, etc.
- Incorporar el voluntariat a la promoció de la lectura.
- Donar estabilitat i visibilitat al vincle entre les persones, entitats, empreses i altres que fomenten la lectura i la mateixa biblioteca.

2.2.5. ÀMBIT. Biblioteca amb la cohesió social i la participació ciutadana

- a) La biblioteca pública s'adreça a interessos molt diversos, físicament acollint persones però també entitats, associacions, comerços, institucions i altres grups socials. És especialment en moments com l'actual quan les xarxes socials tradicionals es debiliten, existeix una major fragmentació social, una creixent diversitat cultural, i l'existència de persones amb pocs recursos (pobresa). En aquest context s'ha observat com les biblioteques públiques han perdut part del seu poder adquisitiu i existeix un argumentari a favor de les biblioteques en temps de crisi.⁶

⁶La biblioteca pública i la seva funció social en temps de crisi. Biblioteca de Biblioteconomia i documentació, Guia de lectura, abril, 2012

- b) El parlament Europeu ha redactat recentment un manifest que assenyala que és un agent de socialització de la informació i del coneixement. És també un espai clau en la integració social, ja que sovint és propera i sensible a la realitat social del municipi. Des d'aquesta realitat incideix en l'entorn comunitari, també en l'espai virtual, fets que propicien els seu valor social i econòmic.
- c) De forma prioritària sovint desenvolupa la seva acció en un entorn col·laboratiu, recordem que el treball en xarxa és indèstria a com la concebem com a institució, aquest bagatge li permet aquesta posició de lideratge que anteriorment destacàvem (saber quins agents són necessaris i amb qui puc comptar).
- d) Des d'aquest punt de vista institucions sense ànim com la Fundació Biblioteca social les valoren com a espai social. Podem ser enteses com a *centres culturals de proximitat*, i per aquesta qüestió esdevenen un punt clau en la societat participativa, en general s'observa que els usuaris volen assumir més protagonisme, i s'estan modificant els rols i estàndards. En aquest sentit existeixen nombrosos voluntaris/àries que des de algunes ONGs participen d'una manera altruista dels projectes de les biblioteques.
- e) La inclusió de les persones amb discapacitat, o d'altres capacitats, per garantir l'accessibilitat integral de la cultura. Facilitar l'entorn multicultural: promovent la coexistència i interacció harmònica de cultures diferents en una mateixa societat. És important el seu paper en donar conèixer cultures minoritàries, augmentar la consciència sobre els problemes internacionals (cultura de la pau i solidaritat), el foment del diàleg cultural entre individus i el foment d'iniciatives pluriculturals.⁷

Conclusions dels àmbits de treball durant la jornada participativa

⁷Què ha de fer la biblioteca per ser inclusiva?. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, novembre, 2016

Grup de treball sobre el cinquè àmbit destinat a la biblioteca amb la cohesió social i la participació ciutadana

Espai de trobada. Creieu que la biblioteca fomenta l'encontre de les persones ?com?l la cohesió social? Integració? la participació? La implicació de cadascun/a de nosaltres a la societat?

Diversitat cultural. Com pot fer front a la diversitat cultural, tant de gustos de la ciutadania com els culturals?

Cohesió social. Es pot adreçar a tots els públics? Estaríeu d'acord en el fet de que es centrin en alguns? els col·lectius més vulnerables? Quins?Quins vincles de cooperació s'estableixen amb altres agents de la ciutat (serveis socials, associacions, col·lectius, ...) que també treballen els aspectes socials de la comunitat?

Les associacions de la vila que representen o treballen amb diversos col·lectius socials són agents que poden interlocutor i cooperar amb la biblioteca. Com fer-ho?.

Participació. Com podem augmentar la participació en les biblioteques? Voluntaris/àries?

Què es necessita saber per treballar una biblioteca?

Àmbit "Biblioteca en la cohesió social i la participació ciutadana" a la jornada participativa

La biblioteca és un espai d'encontre, trobada, relació i socialització.

Per tant caldria:

- Conèixer molt específicament els diferents usos dels serveis bibliotecaris per part dels diferents públics.
- Ser especialment sensible a col·lectius més vulnerables o a situacions de vulnerabilitat en la vida de les persones.
- Desenvolupar especialment els serveis que contribueixen a la cohesió social (hemeroteca, cursos, activitats, espai infantil, etc.)
- Enfortir el treball conjunt amb altres agents i serveis que també fomenten la cohesió social i la participació (Serveis socials, Joventut, associacions, col·lectius, etc.).
- Pensar els nous espais bibliotecaris en clau d'espais de socialització.
- Pensar els actuals i els nous perfils professionals bibliotecaris en clau de serveis de socialització.
- Pensar més a fer propostes (ser propositiu) que en donar respostes (ser reactiu).
- Incorporar les entitats socials a la dinàmica de la biblioteca i que hi vegin un espai de col·laboració: incloent-les en la gestió de programes i projectes, interactuant en els seus espais associatius, compartint objectius i actuacions, etc.
- Invitar a les entitats formals a treballar amb els col·lectius informals, fomentant el voluntariat.

3. Consideracions finals

Diversitat de **BiDes**

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

La jornada va ser molt ben valorada per tots els assistents, i de forma especial pels bibliotecaris, ja que ha estat una oportunitat per a poder avaluar i valorar d'una forma molt directa com ens veuen i què ens demanen les persones i entitats a les que dediquem la nostra labor diària.

La principal conclusió a la que s'ha arribat en aquest procés d'elaboració del Pla de biblioteques i de Lectura pública és que Vilafranca del Penedès necessita comptar amb unes noves instal·lacions d'espai bibliotecari que permeti desenvolupar tots els serveis que cal en la societat actual i del futur. Aquesta nova biblioteca de Vilafranca haurà de redefinir els seus serveis a partir de les necessitats i demandes ciutadanes així com dels criteris professionals en la matèria i les prioritats definides en el marc de la política cultural a Vilafranca.

Pensem que cal establir vincles entre la necessitat de nous espais i la missió de la biblioteca, sense oblidar la mirada i la implicació de la ciutadania en tot aquest procés. Donar a conèixer el paper que hi juga la biblioteca pensem que és essencial per encarar, de forma global, el seu futur.

Paraules clau: municipi, pla de lectura, nous equipaments, biblioteca pública, participació ciutadana, innovació, cultura, valor social, memòria local, educació, aprenentatge, cohesió social.

Palabras clave: municipio, plan de lectura, nuevos equipamientos, biblioteca pública, participación ciutadana, innovación, cultura, valor social, memoria local, educación, aprendizaje, cohesión social.

Keywords: township, readingplan, newequipments, public library, citizen participation, innovation, culture, social value, local memory, education, learning, social cohesion.